

5.1.1 ปลุกแดงโม ดังปรากฏในนิทานเรื่องชายยากจน

"... เมื่อหญิงผู้นั้นผ่าแดงโม
ปรากฏว่าแดงโมลูกนั้นซีกหนึ่งเป็นแดงโม
ธรรมดา อีกซีกหนึ่งกลายเป็นทองคำ
หญิงผู้นั้นก็เอาส่วนที่เป็นเมล็ดนำไปปลูก
แดงโมลูกนั้นก็เจริญงอกงาม ..."

(ภาคผนวก ข.7 หน้า 278)

5.1.2 ปลุกมันสำปะหลัง ดังปรากฏในนิทานเปาะเน-เมาะเน
ส่วนที่ 1

"ต่อมาเมื่อถึงช่วงฤดูฝน ฝนตกลงมา
อย่างหนัก เปาะเนไม่สามารถออกไปไหนได้
ทำให้คิดถึงอดีตของตนเอง และเปาะเน
จึงพูดออกมาว่า "ฝนตกอย่างนี้ ถ้าเป็นสมัยที่
ฉันอยู่บ้านกับเมาะเนแล้วละก็ ฉันจะต้อง
ออกไปดอนมันสำปะหลัง แล้วนำมาเผากิน
แน่ ๆ ..."

(ภาคผนวก ข.4 หน้า 243)

5.1.3 ทำไร่ข้าวโพด ชาวไทยมุสลิมปัตตานีนิยมปลูกข้าวโพด
ดังปรากฏในนิทานเรื่องเปาะเนกับเมาะเน ส่วนที่ 3

"... เมื่อถึงฤดูปลูกข้าวโพด เปาะเน
ก็สั่งให้เมาะเนไปซื้อพันธุ์มาจากตลาด เมื่อซื้อ
มาแล้วเปาะเนก็นำพันธุ์ข้าวโพดพร้อมจอบเสียม
เดินทางไปปลูกข้าวโพด ..."

(ภาคผนวก ข.4 หน้า 252)

5.1.4 ปลุกกล้วยและปลูกข้าว ดังปรากฏในนิทานเรื่องเปาะคือรามัด-
เปาะชอมัด ดังนี้

"ชายทั้งสองลงมือปลุกพีช
โดยที่เปาะขอมักปลุกต้นกล้วย
ส่วนเปาะคือรามักปลุกข้าว ..."

(ภาคผนวก ข.7 หน้า 299)

นิทานเรื่องเปาะชื่อเก็ง-เมาะชื่อเก็ง ตัวเอกของเรื่องก็ทำนาเช่นกัน

"อีกเจ็ดวันต่อมา ลูกชายบอกว่า
"พ่อถึงเวลาคำนาแล้วใช้ไหมพ่อ ช่วยไป
หาพันธุ์ข้าวมาหน่อย ลูกจะออกไปทำนา
เอง ..."

(ภาคผนวก ข.3 หน้า 194)

5.1.5 ทำไร่อ้อย ดังปรากฏในนิทานเรื่องนกเขาสีขาว ความว่า

"สามีภรรยาคนหนึ่งประกอบอาชีพ
ด้วยการปลุกพีชไร่ และทำนา ปีนั่นเขา
ปลุกอ้อยทั้งหมดหนึ่งร้อยต้น และปีนั้นเป็นปี
ที่โชคร้ายของเขาทั้งสอง อ้อยที่ปลุก
ตายหมดเหลือเพียงต้นเดียว ..."

(ภาคผนวก ข.3 หน้า 191)

5.1.6 ทำสวนยางพารา สวนยางพารา นับว่าเป็นอาชีพหลักอย่างหนึ่งของชาวปัตตานี ดังปรากฏให้เห็นในนิทานพื้นบ้านเรื่องฮาวแวชื่อมาละห์ ส่วนตอนที่ 2

"... เขาก็บอกให้แม่ไปหาที่ดิน
เพื่อจะทำสวนยาง แม่จึงไปหาที่ดินที่เหมาะสม
สำหรับปลูγγยางพารา ..."

(ภาคผนวก ข.3 หน้า 231)

นิทานเรื่องเจ๊ะมุกกับเจ๊ะมะ เจ๊ะมะพยายามสร้างฐานะให้ทัดเทียมกับ
เจ๊ะมุกเพื่อนรักด้วยการทำสวนยางพารา

"... ทั้งสองถางป่าได้มากถึงยี่สิบแปลง
ภรรยาจะมะพูดว่า "เมื่อไหร่สวนยางที่เรา
ทั้งสองปลูกครั้งนี้โต คงจะได้เห็นตักันละ
เจ๊ะมุเอี้ย "และแล้วสวนยางของเขาทั้งสอง
เจริญเติบโต ..."

(ภาคผนวก ข.7 หน้า 273)

5.1.7 ปลูกผักเสี้ยน ผักเสี้ยนทองเป็นอาหารที่ชาวไทยมุสลิมปัตตานี
นิยมรับประทาน นิทานพื้นบ้านเรื่องมหาเศรษฐีได้สะท้อนให้เห็นโลกทรรศน์ดังนี้

"... เจ๊ะแวเมื่อไปซื้อเมล็ดผักเสี้ยน
จากตลาดได้แล้วก็หาที่ที่จะปลูก เขาไปพบที่ดิน
แห่งหนึ่ง ซึ่งเป็นที่ที่เหมาะสมสำหรับการเพาะปลูก
เพราะพื้นที่แห่งนี้ไม่ทราบว่ามีใครถางและจุดไฟ
เผาเรียบร้อยแล้ว ดังนั้นเขาก็เริ่มลงมือปลูก..."

(ภาคผนวก ข.7 หน้า 305)

5.2 นิยมประกอบอาชีพค้าขาย ชาวไทยมุสลิมนอกจากจะนิยมประกอบอาชีพ
เกษตรกรรมแล้ว ยังนิยมประกอบอาชีพค้าขายด้วยเช่นกัน นิทานพื้นเมืองหลายเรื่อง
ได้ชี้ให้เห็นโลกทรรศน์นี้ เช่น

นิทานเรื่องนายเซ็งพ่อค้าอินทผลาล์ม นายเซ็งซึ่งเป็นตัวเอกของเรื่อง
มีอาชีพขายอินทผลาล์ม (ภาคผนวก ข.7 หน้า 293)

นิทานเรื่องโต๊ะปาญู โต๊ะปาญูมีอาชีพขายสินค้าประเภททองเหลือง
(ภาคผนวก ข.8 หน้า 327)

นิทานเรื่องที่มาของสาหร่าย หญิงชราที่มีอาชีพขายขนมจีน ขนมจีนของนาง
อร่อยมาก ดังความตอนหนึ่งว่า

"... ที่ท่าเรือแห่งนั้นจะมีแม่ค้ามาตั้งร้าน
ขายของเป็นประจำ หนึ่งในจำนวนแม่ค้าเหล่านั้น
คือแม่ของชายหนุ่มซึ่งมีอาชีพขายขนมจีน ..."

(ภาคผนวก ข.6 หน้า 268)

นิทานเรื่องฮาแวจือรีติก ฮาแวจือรีติกได้เดินทางไปค้าขายสินค้าต่าง ๆ ร่วมกับคนอื่น ๆ โดยไปค้าขายทางทะเล (ภาคผนวก ข.7 หน้า 321)

นิทานเรื่องเพื่อนแท้ ยูโซ๊ะได้นำเงินที่สาและให้ ไปลงทุนค้าขาย ทำให้เขามีฐานะดีขึ้น (ภาคผนวก ข.7 หน้า 301)

นิทานเรื่องฮาแวญาเงาะ ฮาแวญาเงาะได้เดินทางไปค้าขายกับต่างเมือง โดยนำสินค้าคือเกลือไปขาย การค้าขายของเขาทำให้พระราชอาของเมืองนั้นพอพระทัยมาก ถึงกับพระราชทานพระธิดาให้เป็นคู่ครอง และได้พระราชทานเงินทองมากมาย (ภาคผนวก ข.7 หน้า 322)

5.3 นิยมประกอบอาชีพประมง เนื่องจากจังหวัดปัตตานีมีอาณาเขตติดทะเล ดังนั้นอาชีพประมงจึงเป็นอาชีพหนึ่งที่ชาวไทยมุสลิมปัตตานีนิยมประกอบอาชีพ นิทานพื้นบ้านหลายเรื่องได้สะท้อนให้เห็นโลกทรรศน์นี้ เช่น

นิทานเรื่องชายยากจน (มะกับอาหมัด) มะกับอาหมัดทำมาหาเลี้ยงชีพ ด้วยการตกปลา ดังความว่า

"มีชายกำพร้ายากจนสองคนพี่น้อง คนพี่ชื่อว่ามะ
คนน้องชื่ออาหมัด มีอาชีพตกปลาหาเลี้ยงชีพ ..."

(ภาคผนวก ข.3 หน้า 185)

นิทานเรื่องสองเกลอ เป็นเรื่องราวสนุก ๆ ของชายตาบอดและชายหูหนวก ครั้งหนึ่งทั้งสองได้ไปจับปลาในทะเล ดังความตอนหนึ่งว่า

"ชายสองคนเป็นเพื่อนรักกันมาก คนหนึ่งตาบอด
อีกคนหนึ่งหูหนวก วันหนึ่งทั้งสองชวนกันไปลากวนในทะเล
โดยไปพร้อมกับชายกันแหลม ชายทูกาง ชายมือแป และ
คนอื่น ๆ ..."

(ภาคผนวก ข.4 หน้า 256)

นิทานเรื่องหัวหอม-หัวกระเทียม ก็มีการจับปลาเช่นกัน

"ชายคนหนึ่งมีเมีย 2 คน เมียหลวงมีลูกสาว
ชื่อหัวหอม เมียน้อยมีลูกสาวชื่อหัวกระเทียม วันหนึ่ง
ชายคนนั้นพาเมียทั้งสองไปหาปลา เมียน้อยได้ผลึก
เมียหลวงตกน้ำตายกลายเป็นปลา ..."

(ภาคผนวก ข.3 หน้า 216)

นิทานเรื่องคนทอดแห ได้กล่าวถึงการจับปลาตอนหนึ่งว่า

"คนแคะคนหนึ่งไปทอดแหในทะเล เขาได้ปลา
เพียงเล็กน้อย เขาจึงคิดว่าน่าจะเดินทางไปปลายแหลม
เพื่อหาเงาข้าง ..."

(ภาคผนวก ข.4 หน้า 235)

จากการศึกษาในนิทานพื้นบ้าน พบว่าประชาชนส่วนใหญ่นิยมประกอบอาชีพ
กสิกรรม ค้าขาย และประมง ส่วนอาชีพอื่น ๆ นอกเหนือจากนั้นพบบ้างเล็กน้อย
ได้แก่ อาชีพคนตัดหวาย ในนิทานเรื่องแวะกะจิบเสื่อ (ภาคผนวก ข.8 หน้า 329)
อาชีพเลี้ยงสัตว์ในนิทานเรื่องชายผู้ถูกเหยียดหยาม (ภาคผนวก ข.7 หน้า 276)
นิทานเรื่องเพื่อนแท้ (ภาคผนวก ข.7 หน้า 301) และนิทานเรื่องชายผู้เลี้ยงช้าง
(ภาคผนวก ข.4 หน้า 239) อาชีพทอผ้าในนิทานเรื่องสี่พี่น้อง (ภาคผนวก ข.7
หน้า 310) และนิทานเรื่องฮาแว้อลีง (ภาคผนวก ข.3 หน้า 224) เป็นต้น

นิทานพื้นบ้านไทยมุสลิมจังหวัดปัตตานี ได้แสดงถึงโลกทรรศน์ของชาวไทย
มุสลิมในแง่ความสัมพันธ์ที่มนุษย์มีต่อมนุษย์ดังนี้

1. โลกทรรศน์ที่บุคคลมีต่อบุคคลโดยทั่วไป

ชาวไทยมุสลิมจังหวัดปัตตานียกย่องผู้ที่มีความรู้ความสามารถ ยกย่อง
ผู้ที่มีบุญญาเจดียะฉลาด ยกย่องผู้ที่ขยันขันแข็งในการทำงาน ยกย่องผู้ที่มีจิตใจโอบอ้อม
อารี ยกย่องผู้ที่มีความซื่อสัตย์ นอกจากนี้หากมีผู้ใดประพฤติปฏิบัติตนผิดแผกไปจากนี้
เช่น ใจ เกียจคร้าน ก็จะได้การติฉินจากบุคคลทั่วไปอีกด้วย

2. โลกทรรศน์ที่บุคคลมีต่อครอบครัวและเครือญาติ

ชาวไทยมุสลิมปัตตานีเห็นว่าสถาบันครอบครัวเป็นสถาบันที่มีความสำคัญมากสถาบันหนึ่ง ชาวไทยมุสลิมปัตตานีมีความเห็นว่า การทำคู่ครองเป็นหน้าที่ของบิดามารดาหรือผู้ปกครอง หนุ่มสาวคู่ใดหากเป็นเนื้อคู่กันแล้วยอมไม่แคล้วกัน นิยมแต่งงานตามประเพณี นิยมแต่งงานระหว่างครอบครัวที่รู้จักกัน ไม่มีมการหย่าร้าง

สังคมชาวไทยมุสลิมปัตตานีเป็นสังคมแบบเครือญาติ ดังนั้นการยอมรับในวัยวุฒิจึงเป็นเรื่องสำคัญ ชาวไทยมุสลิมปัตตานีมีความเห็นว่า บิดามารดามีหน้าที่เลี้ยงดูบุตร ให้การศึกษาอบรม มอบมรดกให้เมื่อถึงวัยอันควร ดังนั้นจึงยกย่องผู้ที่มีความกตัญญูต่อบิดามารดา และรังเกียจผู้ที่ไม่เชื่อฟังคำสั่งสอนตักเตือนของบิดามารดา

ส่วนโลกทรรศน์ที่มีต่อผู้ร่วมสายโลหิตนั้น ชาวไทยมุสลิมปัตตานีมีความเห็นว่า ผู้ร่วมสายโลหิตเดียวกันอาจมีลักษณะหน้าตาที่เหมือนกันหรือคล้ายคลึงกัน แต่ไม่จำเป็นต้องมีนิสัยหรือทำอะไรที่เหมือนกันและที่จะต้องมีหน้าที่เลี้ยงดูน้อง

3. โลกทรรศน์ที่บุคคลมีต่อกลุ่มชนและสังคม

ชาวไทยมุสลิมปัตตานีมีความผูกพันกับถิ่นกำเนิดมาก รักถิ่นกำเนิดของตน แต่ไม่รังเกียจคนต่างเชื้อชาติที่มาตั้งถิ่นฐานในบ้านเมืองของตน

4. โลกทรรศน์ที่บุคคลมีต่อสถาบันศาสนา

ศาสนาอิสลามมีอิทธิพลต่อชีวิตของชาวไทยมุสลิมปัตตานีเป็นอันมาก ดังนั้นชาวไทยมุสลิมจึงนับถือผู้มีความรู้ทางศาสนาอิสลาม ตลอดจนรังเกียจผู้ที่กระทำผิดหลักศาสนา นับถือผู้ที่ไปประกอบพิธีฮัจย์ที่เมกกะ นอกจากนี้ชาวไทยมุสลิมถือว่าทุกคนมีสิทธิที่จะนับถือศาสนาใด ๆ ก็ได้ จึงไม่รังเกียจบุคคลที่นับถือศาสนาอื่น

5. โลกทรรศน์ที่บุคคลมีต่อผู้ประกอบการอาชีพต่าง ๆ

ชาวไทยมุสลิมนิยมยกย่องผู้ที่ประกอบอาชีพสุจริต ขยันขันแข็งในการทำงาน นิยมประกอบอาชีพกสิกรรมมาก รองลงมาคืออาชีพค้าขาย และประมง

โลกทรรศน์ที่มนุษย์มีต่อธรรมชาติ

โลกทรรศน์ที่มนุษย์มีต่อธรรมชาติ ที่ปรากฏในนิทานพื้นบ้านไทยมุสลิม จังหวัดปัตตานี แบ่งได้ 2 ประเภท ดังนี้

1. โลกทรรศน์ที่บุคคลมีต่อคุณค่าของธรรมชาติ
2. โลกทรรศน์ที่บุคคลมีต่อโทษของธรรมชาติ

1. โลกทรรศน์ที่บุคคลมีต่อคุณค่าของธรรมชาติ

1.1 มีความสนใจและขานรับต่อธรรมชาติ

ชาวไทยมุสลิมจังหวัดปัตตานีส่วนใหญ่ประกอบอาชีพทางด้านกสิกรรม รองลงมาคือ การประมง และการค้าขายซึ่งส่วนใหญ่ใช้เส้นทางทางทะเล ซึ่งอาชีพเหล่านี้จะต้องเกี่ยวข้องกับธรรมชาติ ชาวไทยมุสลิมจังหวัดปัตตานีมีความสนใจและเห็นความสำคัญของธรรมชาติดังกล่าว จึงได้นำธรรมชาติเหล่านั้นมาเล่า เป็นนิทานในเชิงยกย่อง ให้ข้อคิด คติ ตลอดจนชี้ให้เห็นถึงความน่าพิศวงของธรรมชาติ นิทานพื้นบ้านหลายเรื่องสะท้อนให้เห็นโลกทรรศน์นี้ เช่น

นิทานเรื่องฮาแวญาเงาะ ฮาแวญาเงาะได้ใช้เส้นทางทางทะเล เพื่อประกอบอาชีพของเขา ดังตัวอย่างตอนหนึ่งว่า

"... เศรษฐีจัดหาเรือพร้อมกับบรรทุกเกลือเต็มลำ
ให้กับชายหนุ่ม ชายหนุ่มจึงนำเรือออกจากท่ามุ่งสู่ทะเล
กว้าง โดยใช้เวลาอยู่ในทะเลประมาณสี่ถึง
ห้าวัน ..."

(ภาคผนวก ข.7 หน้า 323)

นิทานเรื่องเปาะคือรามัด และเปาะซอมัดได้ชี้ให้เห็นคุณสมบัติ
ของต้นกล้วย

"ชายทั้งสองลงมือปลุกพีช โดยที่เปาะซอมัด
ปลุกต้นกล้วย ส่วนเปาะคือรามัดปลุกข้าว เปาะซอมัด
พูดว่า "กล้วยนี่ออกลูกเสมอ... โดยที่ไม่มีฤดูแน่นอน..."

(ภาคผนวก ข.7 หน้า 295)

นิทานเรื่องที่มาของสาหร่าย ชาวไทยมุสลิมปัตตานีรู้จักนำธรรมชาติ
มาผูกเรื่องเป็นนิทานเล่าสู่กันฟัง โดยอธิบายถึงที่มาของสาหร่าย ดังนี้

"... ชายหนุ่มได้สั่งให้ทหารขับไล่หญิงชรา
ลงจากเรือ และได้สั่งให้ทหารชักใบเรือแล่นออก
จากท่า หญิงชราร้องไห้คร่ำครวญ เรียกร้องลูกไม้ขาดปาก
นางวิ่งตามเรือลำนั้นลงไปโนทะเล ในที่สุดนางก็จมน้ำตาย
ขมขื่นที่นางกระเด็นตมานั้นก็จมลงไปกลายเป็นสาหร่าย..."

(ภาคผนวก ข.16 หน้า 258)

นิทานเรื่องช้างกับแม่เสือ ก็เช่นเดียวกัน ชาวไทยมุสลิมรู้จักสังเกต
ลักษณะของสัตว์ แล้วนำมาเล่าเป็นเชิงอธิบายว่าเหตุใดสัตว์เหล่านั้นจึงเป็นเช่นนั้น
ดังตัวอย่างตอนหนึ่งของนิทานเรื่องนี้

"... เมื่อเสือได้ยืนคั่งนั้นเกิดความตกใจวิ่งหนี
ไปพบลิงกัง ลิงกังถามว่า "แม่เสือหนีอะไรมาล่ะ"
เสือบอกว่า "เข้าไปเจอกระจงมา มันเคี้ยวอะไรอยู่
ข้าไม่รู้ แต่ใกล้ ๆ นั้นมีช้างอยู่ ข้าเข้าใจว่ามันกำลัง
เคี้ยวกระดูกช้าง เจ้าลองคิดดูสิช้างตัวใหญ่มันยังสามารถ
กินได้ หัง ๆ ที่ตัวมันเล็กนิดเดียว แล้วนับประสาอะไร
กับเราล่ะ" ลิงกังบอกว่า "ถ้าอย่างนั้นข้าก็อยู่ไม่ได้
ต้องหนีไปพร้อมกับเจ้าด้วย" สัตว์ทั้งสองจึงเอาหาง
มาผูกติดกัน หนีไปหนีมา หางของลิงก็หลุดไปติดกับ
หางเสือ จนกระทั่งปัจจุบันนี้ลิงกังก็ไม่มีหางอีกเลย
ในขณะที่เดียวกันหางเสือกยาวกว่าเดิม"

(ภาคผนวก ข.6 หน้า 264)

ส่วนนิทานเรื่องเมืองไทรบุรี ได้สะท้อนให้เห็นความน่าพิศวงและ
มหัศจรรย์ของทะเล ดังนี้

"... หั่งหมตจึงออกเดินทางโดยใช้เรือเป็น
ยานพาหนะเดินทางผ่านทะเลแดงสู่ทะเลเขียว
ผ่านทะเลเขียวสู่ทะเลควัน และกว่าจะผ่านทะเลควัน
ต้องใช้เวลาราวสามวันสามคืน และแล้วเรือก็แล่นไป
เรื่อย ๆ ตามสายลม ผ่านทะเลควันถึงทะเลละอองฝุ่น :
หลังจากทะเลละอองฝุ่นนี้แล้ว ก็จะต้องเข้าไปใน
ทะเลเพลิง... เมื่อผ่านทะเลเพลิงก็มาสู่ทะเลที่มีน้ำ
สีน้ำเงิน ซึ่งทะเลแห่งนี้จะมีปลาเหมือนทะเลทั่วไป
แต่ปลาทุกตัวจะมีขนาดใหญ่เหมือนหมีมา ..."

(ภาคผนวก ข.3 หน้า 207)

1.2 เห็นประโยชน์ของธรรมชาติ

สังคมชาวไทยมุสลิมจังหวัดปัตตานีส่วนใหญ่มีความเป็นอยู่อย่างง่าย ๆ
มักจะทำบ้านเรือนอยู่ใกล้แหล่งทำมาหากิน เช่น ริมถนน ใกล้ภูเขา ใกล้ทะเล
ชาวบ้านอาศัยปัจจัยจากธรรมชาติในการดำรงชีวิต กล่าวคือ อาหารการกิน
ได้จากแหล่งธรรมชาติ มีการเพาะปลูกพืชผล มีการจับปลา ล่าสัตว์ ที่อยู่อาศัย
ได้จากวัสดุตามธรรมชาติ เป็นต้น ชาวไทยมุสลิมจังหวัดปัตตานีเห็นประโยชน์
ของธรรมชาติ ดังนี้

1.2.1 เห็นประโยชน์ของทะเล

จังหวัดปัตตานีเป็นจังหวัดที่มีอาณาเขตติดกับทะเล ชาวไทยมุสลิม
ที่อยู่ในแถบนี้จึงผูกพันกับทะเล และเห็นคุณค่าของทะเลมาก ดังจะเห็นได้จากนิทาน
พื้นบ้านไทยมุสลิมจังหวัดปัตตานี ซึ่งมักจะมีฉากหรือเนื้อหาเกี่ยวกับทะเล ชาวไทยมุสลิม
ปัตตานีจะใช้ทะเลเป็นแหล่งทำมาหากินเลี้ยงชีพของตน กล่าวคือ

1.2.1.1 ใช้อาหารจากทะเล ดังปรากฏในนิทานเรื่องต่าง ๆ

ดังนี้

นิทานเรื่องสองเกลอ ชายตาบอดและชายหูหนวกชวนเพื่อน ๆ

ไปหาปลา

"มีชายสองคนเป็นเพื่อนรักกัน คนหนึ่งตาบอด
อีกคนหนึ่งหูหนวก วันหนึ่งทั้งสองชวนกันไปลากอวน
ในทะเลโดยไปพร้อมกับชายกันแหลม ชายหูกลาง
ชายหูกลาง ชายมือแม่ และคนอื่น ๆ จำนวน 12 คน
โดยมีชายหูหนวกถือหางเรือ เมื่อไปเจอฝูงปลา
ทุกคนช่วยกันวางอวนเพื่อตักปลา ปรากฏว่าได้ปลา
เต็มลำเรือ ..."

(ภาคผนวก ข. 4 หน้า 256)

นิทานเรื่องชายยากจน (มะกับาหมัด) สองพี่น้องประกอบอาชีพ

ด้วยการตกปลา

"มีชายยากจนสองพี่น้อง พี่ชื่อว่ามะ คนน้อง
ชื่อว่าอาหมัด มีอาชีพตกปลา หาเลี้ยงชีพ ..."

(ภาคผนวก ข. 3 หน้า 185)

นิทานเรื่องฮาแวขอเลาะบือซา พ่อได้ชวนลูกชายไปหาปลา

"... พ่อจึงได้ออกอุบายใหม่โดยการชวนไป
หาปลา ซึ่งวิธีการจับปลาก็โดยการใช้แห ..."

(ภาคผนวก ข. 3 หน้า 226)

นิทานเรื่องหัวหอม-หัวกระเทียม ชี้ให้เห็นว่าได้อาหารจากทะเล

"ชายคนหนึ่งมีเมีย 2 คน เมียหลวงมีลูกสาวชื่อ
หัวหอม เมียน้อยมีลูกสาวชื่อ หัวกระเทียม วันหนึ่งชายคนนี้
พาเมียทั้งสองไปหาปลา ..."

(ภาคผนวก ข. 3 หน้า 216)

นิทานเรื่องคนทอดแห ใช้ทะเลเป็นแหล่งหาอาหาร

"มีชายแคะคนหนึ่งได้ไปทอดแหในทะเลได้ปลา
เพียงเล็กน้อย ..."

(ภาคผนวก ข. 4 หน้า 235)

นิทานเรื่องมหาเศรษฐี ใช้ทะเลเป็นที่ทำมาหากินเช่นกัน
 "เศรษฐีทะเล ซึ่งร่ำรวยเนื่องจากประกอบอาชีพ
 ทางการประมง และตั้งบ้านเรือนอยู่ริมทะเล ..."

(ภาคผนวก ข.7 หน้า 305)

1.2.1.2 ใช้ทะเลเป็นเส้นทางการค้าขาย ดังปรากฏ
 ในนิทานพื้นบ้านหลายเรื่องดังนี้

นิทานเรื่องตำนานเกาะเล่าปี

"มีหญิงม่ายคนหนึ่ง นางมีลูกชายหนึ่งคน
 ทั้งสองได้พลัดพรากจากกันเป็นเวลานาน
 เนื่องจากลูกชายได้ติดตามกองคาราวาน
 เรือพาณิชย์ ไปค้าขายอีกเมืองหนึ่ง ..."

(ภาคผนวก ข.2 หน้า 178)

นิทานเรื่องอาแวชื่อเร้ง

"... ต่อมาพี่ชายของพระธิดาจะไปค้าขาย
 ทางทะเล พระธิดาจึงทรงขอร้องให้ช่วยพาสามี
 ของนางไปด้วย ..."

(ภาคผนวก ข.3 หน้า 217)

นิทานเรื่องฮาแวจือรีติก

"... แต่อย่างไรก็แล้วแต่ ถ้ามีเศรษฐีมาชวน
 เขาไปค้าขาย เขาก็ยินดีจะไปด้วยทั้งนั้น ต่อมาก็มี
 เศรษฐีท่านหนึ่งมาชวนชายหนุ่มไปร่วมกองคาราวาน
 สินค้าทางทะเลพร้อมกับเขา ชายหนุ่มคนนั้นจึงตอบ
 ตกลงทันทีโดยไม่รอช้า ..."

(ภาคผนวก ข.7 หน้า 321)

นิทานเรื่องชาแวญางะ

"... เศรษฐีคนนั้นกับบอกว่า "เรื่องเงินทุน
ไม่มีปัญหา ขอให้เจ้ามีความคิดที่จะมาค้าขาย
ขายสินค้าออกให้เอง เจ้าต้องการเท่าไรล่ะ"
ชายหนุ่มตอบว่า "ข้าต้องการเรือสักลำหนึ่ง
เพื่อเดินทางไปค้าขายยังต่างประเทศ"
...ชายหนุ่มจึงนำเรือออกจากท่ามุ่งสู่ทะเลกว้าง..."

(ภาคผนวก ข.7 หน้า 323)

1.2.1.3 ใช้ทะเลเป็นที่พักผ่อนหย่อนใจ ดังปรากฏในนิทาน เรื่องสามสหาย ดังนี้

"... มีชายหนุ่มสามคน มีความต้องการที่จะเล่น
เรือใบ ชายคนที่หนึ่งกันแหลม ชายคนที่สองทูกาง
ชายคนที่สามขีตามาก ทั้งสามพร้อมใจกันจะไปเล่น
เรือใบ ..."

(ภาคผนวก ข.4 หน้า 258)

1.2.2 เห็นประโยชน์ของสัตว์ ชาวไทยมุสลิมจังหวัดปัตตานี เล็งเห็นประโยชน์ของสัตว์ ในค้ำคนต่าง ๆ ดังนี้

1.2.2.1 ใช้เป็นอาหาร ดังปรากฏในนิทานพื้นบ้าน หลายเรื่อง ดังนี้

นิทานเรื่องลูกสาวเปาะเลาะกับกระจง

"... ชาวบ้านก็มาพอดี กระจงเลยวิ่งหนี
กว้างคั้น ชาวบ้านสงสัยว่าทำไมกระจงถึงกลายเป็น
กว้างไปได้ "เอ...เมื่อกี้ได้กระจง แล้วมา
เป็นกว้างได้อย่างไร ตัวก็ใหญ่กว่าเดิม อย่างนี้
ก็กำไรนะสิ เรากลับไปแกงกว้างดีกว่า ..."

(ภาคผนวก ข.1 หน้า 169)

นิทานเรื่องตำนานการเล่นหมากรุก

"... พระราชาองค์หนึ่งมีพระนามว่า
พระเจ้าชียง ทุก ๆ วันพระองค์จะต้องเสวยตัวแพะ
วันหนึ่งในขณะที่คนครัวกำลังล้างตัวแพะอยู่ในลำธาร
ปรากฏว่าตัวแพะได้หลุดมือ ..."

(ภาคผนวก ข.2 หน้า 176)

นิทานเรื่องฮาเวชื่อมาละห์ ส่วนวนที่ 1

"... เขาเกียจคร้านแม้กระทั่งเวลาจะกินข้าว
กับปลาปิ้ง แทนที่เขาจะแกะปลาปิ้งออกจากไม้เสียบ
เขาก็จะอ้าปากแล้วรอให้ปลาปิ้งนั้นตกลงมาเข้าปาก
ของเขา ..."

(ภาคผนวก ข.3 หน้า 228)

นิทานเรื่องหมอคูกับเศรษฐี

"... วันหนึ่งภรรยาที่ตั้งครรภ์ มีอาการแพ้ท้อง
อยากจะกินตับกวาง นางจึงบอกสามีว่า "พี่เจ้าถ้าพี่รัก
น้องจริง พี่ต้องไปหาตับกวางเพราะน้องอยากกิน
ถ้าหากไม่ได้กินตับกวาง ถึงตายน้องก็ตายตาไม่หลับ ..."

(ภาคผนวก ข.7 หน้า 312)

นิทานเรื่องเปาะเนกับเมาะเน ส่วนวนที่ 1

"... เมาะเนก็เหมือนกัน นางอยากจะกินเนื่อนก
เมาะเนจึงบอกเปาะเนว่า "นี่ ! เปาะเน ไปเดอะ
ช่วยไปหาเนื่อนกมาให้ฉันกินหน่อย ฉันอยากจะกินเนื่อนก
จังเลย ..."

(ภาคผนวก ข.4 หน้า 248)

นิทานเรื่องสองพี่น้อง

"... วันหนึ่งผู้เป็นแม่ไปหาปลาตามปกติ นางใช้สวิง
หาปลา คราวนี้นางได้ไข่เต่ามาใบหนึ่ง นางดีใจมาก
จึงนำกลับมาให้ลูกต้มกินเป็นอาหาร ..."

(ภาคผนวก ข.9 หน้า 348)

1.2.2.2 ใช้เป็นสินค้า

ประโยชน์ของสัตว์อีกอย่างหนึ่งก็คือใช้เป็นสินค้า ทำให้ผู้เลี้ยงมีฐานะดีขึ้น นิทานเรื่องชายผู้ถูกเหยียดหยามได้สะท้อนให้เห็นโลกทรรศน์

"... ชายหนุ่มตอบตกลง และเมื่อได้รับการรักษา จนหายแล้ว ชายแก่ก็มอบวัวให้ชายหนุ่มตัวหนึ่ง เป็นอันว่า ชายหนุ่มที่ได้เลี้ยงควายมีฐานะดีขึ้น ชายหนุ่มที่เลี้ยงวัว ก็มีฐานะดีขึ้นไปด้วย ..."

(ภาคผนวก ข.7 หน้า 276)

นอกจากนี้แล้ว นิทานพื้นบ้านไทยมุสลิมจังหวัดปัตตานี หลายเรื่องผูกเรื่องโดยใช้สัตว์เป็นตัวละครเอก สมมุติให้สามารถพูดและทำสิ่งต่าง ๆ เหมือนมนุษย์ปุถุชน สัตว์ที่ชาวไทยมุสลิมปัตตานีคุ้นเคยคือกระเจง นิทานหลายเรื่อง จึงมีกระเจงเป็นตัวละครเอก ชาวไทยมุสลิมจังหวัดปัตตานีมีความเห็นว่ากระเจงเป็น สัตว์ที่เฉลียวฉลาด บางครั้งยังฉลาดแถมโกงอีกด้วย ดังปรากฏในนิทานเรื่องลูกสาว เปาะเลาะกับกระเจง (ภาคผนวก ข.1 หน้า 169) นิทานเรื่องกระเจงกับหอยโข่ง (ภาคผนวก ข.1 หน้า 160) นิทานเรื่องช้างกับแม่เสือ (ภาคผนวก ข.6 หน้า 264) นิทานเรื่องกระเจงกับหมาป่า (ภาคผนวก ข.1 หน้า 157) นิทานเรื่องควายกับจระเข้ (ภาคผนวก ข.1 หน้า 166) นิทานเรื่องกระเจงเลี้ยงลูกนก (ภาคผนวก ข.1 หน้า 162) นิทานเรื่องกระเจงกับนก (ภาคผนวก ข.1 หน้า 156) เป็นต้น

1.2.3 เห็นประโยชน์ของพืช

เนื่องจากอาชีพหลักของชาวไทยมุสลิมจังหวัดปัตตานี คือ อาชีพกสิกรรม ดังนั้นชาวไทยมุสลิมจังหวัดปัตตานีจึงมีความผูกพันอยู่กับพืชในท้องถิ่น มาก เพราะอาศัยพืชเหล่านั้นเป็นอาหาร สร้างที่อยู่อาศัย ทำเครื่องมือเครื่องใช้ ต่าง ๆ ตลอดจนใช้เป็นยารักษาโรค นิทานพื้นบ้านหลายเรื่องได้สะท้อนให้เห็นโลกทรรศน์

1.2.3.1. ใช้เป็นอาหาร ดังปรากฏในนิทานเรื่องต่าง ๆ

ดังนี้

นิทานเรื่องบ๊อบบี้รอกาลอ

"... วันหนึ่งอู๋บ๊อบบี้ได้เข้าป่าเพื่อหาหน่อไม้
มาแกลงให้สามีรับประทาน เมื่อแกลงแล้วปรากฏว่า
สามีชอบ วันรุ่งขึ้นจึงแกลงหน่อไม้ให้อีก ..."

(ภาคผนวก ข.3 หน้า 193)

นิทานเรื่องนกเขาสีขาว

"... สามีภรรยาคนหนึ่งประกอบอาชีพด้วยการ
ปลูกพืชไร่ และทำนา ปีนั้นเขาปลูกอ้อยทั้งหมด
หนึ่งร้อยตัน และปีนั้นเป็นปีที่โชคร้ายของเขาทั้งสอง
อ้อยที่ปลูกตายหมดเหลือเพียงต้นเดียว ..."

(ภาคผนวก ข.3 หน้า 191)

นิทานเรื่องเปาะชื่อเก็ง-เมาะชื่อเก็ง

"... ลูกชายบอกว่า "พ่อก็คงรู้เถอะ
ลูกจะเผาข้าวโพดกินหน่อย" แล้วเขาก็เผาข้าวโพด
กินจนหมดจำนวนห้าฝัก ..."

(ภาคผนวก ข.3 หน้า 194)

นิทานเรื่องชายยากจน

"... อีกสองสามวันต่อมาก็มีเศรษฐกิจต้องแก่
ต้องการจะกินแดงโม ถ้าไม่ได้กินตอนนี้ ถึงตายก็ตาย
คาไม่หลับ ราคาเท่าไร หนึ่งร้อยหรือสองร้อยบาท
แพงขนาดไหนก็ต้องซื้อมากินให้ได้ ..."

(ภาคผนวก ข.7 หน้า 278)

นิทานเรื่องคนทอดแห

"... วันรุ่งขึ้นได้มีชาวบ้านมาตัดต้นไม้¹
เพื่อนำไปปรุงอาหารสำหรับงานเลี้ยง ..."

(ภาคผนวก ข.4 หน้า 235)

¹ พืชไม้เลื้อยชนิดหนึ่ง ขึ้นอยู่ริมทะเล นำไปปรุงอาหารได้

นิทานเรื่องเปาะเนกับเมาะเน ส่วนวันที่ 3

"... เมื่อต้องทำงานหนักจึงเกิดความห่อเหี่ยว
เขาซุกดินใต้เพียงนิดเดียวก็เบื่อหน่าย เมื่อหิวก็เอา
ข้าวโพดที่จะทำพันธุ์ไปกินเป็นอาหาร ..."

(ภาคผนวก ข.4 หน้า 252)

1.2.3.2. ใช้สร้างที่อยู่อาศัย

ชาวไทยมุสลิมจังหวัดปัตตานีนิยมสร้างบ้านด้วยไม้
ดังปรากฏในนิทานเรื่องราชินีนิ้วมือ ดังนี้

"... เซเลโนได้เลี้ยงลูกในโพรงไม้มันเอง
เมื่อลูกชายโตพอที่จะตัดไม้หรือทำอะไรที่ไม่ยากนัก
ได้แล้ว ลูกชายก็ได้สร้างกระท่อมให้แม่ได้อยู่อาศัย ..."

(ภาคผนวก ข.3 หน้า 213)

1.2.3.3 ใช้ทำเครื่องมือ เครื่องใช้ต่าง ๆ นิทานพื้นบ้าน

หลายเรื่องสะท้อนให้เห็นโลกทรรศน์นี้ เช่น

นิทานเรื่องฮาแวชื่อมาละห์ ส่วนวันที่ 1

ฮาแวชื่อมาละห์ ใช้ไม้ไผ่ทำไซดักปลา

"... แม่บอกว่า "ไม่ยาก แต่เราต้องทำไซดักปลา"
ฮาแวชื่อมาละห์พูดว่า "เอาอย่างนี้ แม่ไปตัดไม้ไผ่มา
แล้วลูกจะทำไซเอง ..."

(ภาคผนวก ข.3 หน้า 228)

นิทานเรื่องแวกะจิกับเสือ แวกะจิใช้หวายทำเป็น
เชือกมัดร่างของเสือ

"... ราคาญจริง เอาเถอะข้าก็เป็นเสือผู้ยิ่งใหญ่
เหมือนกัน ถ้าเจ้ากลัวว่าข้าจะหนีก็มัดตัวข้าได้เลย" แวกะจิ
จึงเอาหวายมัดร่างของเสืออย่างแน่นหนาทันที ..."

(ภาคผนวก ข.8 หน้า 329)

นิทานเรื่องพระราชาก้อลิง พระธิดาได้กล่าวถึงประโยชน์ของไม้ไผ่

"... เมื่อเรือแล่นไปได้สักพักหนึ่ง พระธิดา
ทอดพระเนตรเห็นไม้ไผ่ลำหนึ่ง แล้วพระธิดาก็ตริส
ออกมาว่า "นี่อะไร อ้อ ! ไม้ไผ่ ประโยชน์
ของมันมีมากนัก เช่น เอาไปทำที่ทอผ้า หรือทำ
หลอดสาวเส้นด้าย ..."

(ภาคผนวก ข.3 หน้า 199)

1.2.3.4. ใช้เป็นที่หลบภัย

บางครั้งชาวไทยมุสลิมใช้พีชเป็นที่หลบภัยอันตราย
ต่าง ๆ ดังปรากฏในนิทานเรื่องคนทอของป้า ดังนี้

"... เทียวหาจนเมื่อยขาแล้วจึงได้นั่งพัก
ใต้ต้นไม้ใหญ่ต้นหนึ่ง ชายที่พลัดหลงทางนั้นชื่อว่า
"ยูโซะ" เมื่อถึงเวลานอน เขาได้ปีนขึ้นไปนอน
บนต้นไม้ ..."

(ภาคผนวก ข.2 หน้า 175)

นิทานเรื่องอาแวณาลิล อาแวณาลิลได้ใช้ต้นไม้
เป็นที่หลบภัยโจร

"... ระหว่างทางเขาหยุดพักที่ศาลาริมทาง
แห่งหนึ่ง ขณะนั้นมีขุนโจรกำลังแบ่งทรัพย์สินที่ได้ขโมย
มาอยู่ใต้ต้นไม้ อาแวณาลิลจึงขึ้นไปแอบอยู่บนต้นไม้
ต้นนั้น ..."

(ภาคผนวก ข.7 หน้า 318)

1.2.3.5 ใช้เป็นสินสอด

ในนิทานพื้นบ้านเรื่องเมืองไทรบุรี คือราบีปิด
ได้ใช้พีชเป็นสินสอดให้แก่เจ้าสาวของเขา ดังความตอนหนึ่งว่า

"... แต่คือราบีปิดก็บอกว่า "ฉันจะแต่งงาน
กับลูกสาวยิวคนนี้ได้ก็ต่อเมื่อไปหาดอกมะลิเจ็ดสี"
"ดอกมะลิเจ็ดสีอยู่ที่ไหนล่ะ" "ก็อยู่ในปากของ
พญานาคที่อาศัยอยู่กลางมหาสมุทร" พรรคพวก
นายทหารจึงถามต่อว่า "เจ้าจะเอาดอกมะลิดังกล่าว
มาทำอะไร" คือราบีปิดตอบว่า "ข้าจะเอามาทำเป็น
สินสอดทองหมั้น ..."

(ภาคผนวก ข.3 หน้า 207)

การแต่งงานของชาวไทยมุสลิมนั้น นอกจากจะมีเจ้าบ่าว เจ้าสาว
ผู้ปกครองของเจ้าสาว พยานที่เป็นชาย 2 คน และคำเสนอ คำสนอง (การมี
อับดุลเลาะห์, ม.ป.ป. : 307-308) แล้ว จะต้องมีส่วนสอด (มะหฺรฺ) ด้วย
เพื่อเป็นสัญลักษณ์หนึ่งของความรัก และการให้เกียรติที่เจ้าบ่าวจะต้องมอบให้กับ
เจ้าสาวของตน ซึ่งคัมภีร์อัลกุรอานได้กล่าวว่า "และจงให้มะหฺรฺแก่สตรี (ที่พวกเจ้า
จะแต่งงานด้วย) ความเต็มใจ แต่ถ้านางเห็นชอบที่จะให้สิ่งหนึ่งคืนแก่พวกเจ้า
จากมะหฺรฺนั้น จงบริโภคลงสิ่งนั้นโดยโอชะและเปรมปรีดิ์" (มุฮัมมัด อิบรอน,
2533 : 35) ซึ่งสินสอดหรือมะหฺรฺนี้ คัมภีร์อัลกุรอานไม่ได้กำหนดหรือตั้งกฎเกณฑ์
ไว้ว่าเป็นจำนวนเท่าใด ทั้งนี้ขึ้นอยู่กับตกลงของทั้งฝ่ายเจ้าบ่าวและเจ้าสาว
นั่นเอง

2. โลกทรรศน์ที่บุคคลมีต่อโทษของธรรมชาติ

ถึงแม้ว่าธรรมชาติจะให้ประโยชน์ต่อมนุษย์มาก แต่ในขณะเดียวกัน
บางครั้งธรรมชาติก็ให้โทษเช่นกัน ในนิทานพื้นบ้านไทยมุสลิมจากจังหวัดปัตตานี
หลายเรื่อง ได้สะท้อนให้โทษอันเกิดจากธรรมชาติดังนี้

2.1 เห็นโทษของทะเล

2.1.1 ชาวไทยมุสลิมจังหวัดปัตตานีเห็นว่าบางครั้งทะเลก็น่ากลัว
ดังเช่นตอนหนึ่งในนิทานเรื่องตำนานเกาะเล่าบี

"... เมื่อลูกชายของนางได้เล่นเรือออกจากท่า
ไปถึงกลางทะเล ได้เกิดพายุโหมกระหน่ำ พัดพาเรือ
ล่มพลิกคว่ำหงายท้องกลายเป็นหิน ..."

(ภาคผนวก ข.2 หน้า 178)

นิทานเรื่องที่มาของสาหร่าย ได้ชี้ให้เห็นความน่ากลัวของทะเลว่า

"... ส่วนชายหนุ่ม เมื่อเล่นเรือไปถึงกลางทะเล
ก็เกิดพายุหมุน ทำให้เรือพลิกคว่ำจมลงไปในทะเล
เชื่อกันว่าเรือดังกล่าวกลายเป็นเกาะ"

(ภาคผนวก ข.6 หน้า 268)

นิทานเรื่องตำนานเจ้าแม่ลิ้มกอเหนี่ยว ลิ้มโต๊ะเคี่ยมได้ผจญกับความ
น่ากลัวของทะเลดังนี้

"... ชาวจีนผู้หนึ่งชื่อลิ้มโต๊ะเคี่ยมเดินทางมา
ปัตตานี โดยมากับเรือสำเภา บังเอิญเรือแตกกลางทะเล
ทุกคนตายหมด ยกเว้นลิ้มโต๊ะเคี่ยมคนเดียว เขาลอยคอ
อยู่กลางทะเล โดยเกาะไม้กระดานแผ่นหนึ่ง ..."

(ภาคผนวก ข.2 หน้า 180)

นิทานเรื่องเมืองไทรบุรี คือราบี่ปิดกับพรรคพวกผจญกับความน่ากลัว
ของทะเล กล่าวคือ

"... ผ่านทะเลคืน ถึงทะเลของฝูง หลังจาก
ทะเลของฝูงแล้วก็จะต้องเข้าไปในทะเลเพลิง
เมื่อเรือแล่นเข้าไปในทะเลเพลิง ปรากฏว่าทุกคน
เสียชีวิตหมด ยกเว้นคือราบี่ปิดเพียงคนเดียวที่ยังมี
ชีวิตอยู่ พอน้ำทะเลเพลิงท่วมเข้ามาในลำเรือ เขาก็จะ
วิดน้ำออก คือราบี่ปิดผจญภัยเพียงลำพังอยู่ในทะเลเพลิง
สามวันสามคืน เมื่อผ่านทะเลเพลิงก็มาสู่ทะเลที่มึนน้ำสน้ำเงิน

ซึ่งทะเลแห่งนี้จะมีปลาเหมือนทะเลทั่วไป แต่ปลา
ทุกตัวจะมีขนาดใหญ่หิวมาและสามารถกินมนุษย์ได้
ปลาทุกตัวจะทำร้ายมนุษย์ ..."

(ภาคผนวก ข.3 หน้า 207)

2.1.2 ทะเลเป็นที่อยู่ของสัตว์ร้าย ดังปรากฏในนิทานพื้นบ้าน ดังนี้
นิทานเรื่องชายยากจน (มะกับอาหมัด) อาหมัดได้อาสาฆ่า
งูยักษ์ที่อาละวาดกินคน

"... เมื่อถึงเวลาเจ้างูยักษ์ก็โผล่ร่างขึ้น
จากน้ำ อาหมัดซึ่งคอยอยู่จึงใช้ดาบฟันงูคอขาดกระเด็น
หัวแล้วหัวเล่า จนถึงหัวที่เจ็ดงูก็ตาย ..."

(ภาคผนวก ข.3 หน้า 185)

นิทานเรื่องคนทอดแห คนแคะให้ช้โมยงาข้างจากตะขาบยักษ์
ทำให้ตะขาบยักษ์โกรธมาก

"... ฝ่ายเจ้าตะขาบยักษ์ เมื่อกลับมาที่
ปลายแหลมก็เห็นรอยเท้ามนุษย์ จึงคิดอาฆาต และพูดว่า
"มนุษย์หน้าไหนที่กล้าหาญชาญชัยมาเหยียบจมูกข้า"
จึงเที่ยวหา ตะขาบยักษ์เห็นเรือลำหนึ่งในทะเลมันจึง
ว่ายน้ำไล่ตาม ..."

(ภาคผนวก ข.4 หน้า 235)

นิทานเรื่องสี่พี่น้อง ชายสี่คนพี่น้องได้เดินทางหาประสบการณ์
โดยใช้เส้นทางทะเล

"... เมื่อได้เรือมาแล้ว ชายหนุ่มทั้งสี่เล่นเรือ
ออกไปสู่ทะเลกว้าง จนไปถึงบริเวณที่เรียกว่า
"สะดือทะเล" ณ ที่แห่งนี้เป็นที่อยู่ของพญาครุฑ

ซึ่งอาศัยอยู่บนต้นไม้ดวงจันทร์หนึ่ง พญาครุฑคิดว่ามนุษย์
จะทำลายที่อยู่ของตนจึงเกิดการต่อสู้ ..."

(ภาคผนวก ข.7 หน้า 311)

2.2 เห็นโทษของสัตว์

ชาวไทยมุสลิมเห็นว่าสัตว์บางชนิดเป็นอันตรายต่อมนุษย์
นิทานพื้นบ้านหลายเรื่องได้สะท้อนให้เห็นโลกทรรศน์ข้อนี้

นิทานเรื่องคนหาของป่า ชี้ให้เห็นว่า เสือเป็นอันตราย
ต่อมนุษย์

"... เทียวหาจนเมื่อยขาจึงได้นั่งพัก
ใต้ต้นไม้ใหญ่ต้นหนึ่ง ชายที่หลงทางนั้นชื่อว่า
"ยูโซ๊ะ" เมื่อถึงเวลานอนเขาจึงได้ป็นชั้นใบ
นอนบนต้นไม้ ตกกลางดึกมีเสือฝูงหนึ่งออกมา
หากิน โดยมีเจ้าฝูงชื่อว่า "ฮาลอ" เป็นผู้นำ
เสือได้ปรึกษาถึงวิธีการหาอาหาร ฮาลอจึง
สาธิตและสอนวิธีจับเหยื่อให้ลูกฝูง ..."

(ภาคผนวก ข.2 หน้า 175)

นิทานเรื่องแวกะจิบกับเสือ ได้สะท้อนให้เห็นอันตราย
จากเสือเช่นกัน

"... นานมาแล้ว มีชายคนหนึ่งมีอาชีพตัดหวาย
ชื่อว่า "แวกะจิบ" วันหนึ่งในขณะที่เขากำลังตัดหวาย
อยู่นั้น เขาได้กลิ่นสาบเสือ เมื่อเหลียวมาก็เห็น
เสือโคร่งตัวใหญ่ตัวหนึ่งกำลังยืนแยกเขี้ยว คำราม
อย่างน่ากลัว ..."

(ภาคผนวก ข.8 หน้า 329)

นิทานเรื่องชายยากจน (มะกับาหมัค) ได้กล่าวถึงอันตรายจากงูยักษ์
ดังนี้

"... ที่เมืองนี้ทุกปีจะมีการบูชาผู้เช่นสรวง
เจ้างูยักษ์ มิเช่นนั้นจะอาละวาดกินคนทั้งเมือง ..."

(ภาคผนวก ข.3 หน้า 185.)

2.3 เห็นโทษของพีช

บางครั้งชาวไทยมุสลิมจังหวัดปัตตานี มีความเห็นว่าพีชบางครั้งก็เป็น
อันตรายกับมนุษย์เช่นกัน

นิทานเรื่องนิทานเงียบ พวกผีวางแผนที่จะปลงพระชนม์พระราช
โอรยใช้ต้นไม้เป็นอาวุธ

"... พวกผีจึงคิดวางแผนว่า พรุ่งนี้ผีตนหนึ่ง
ไปรอที่ต้นไทรใหญ่ เมื่อพระราชเสด็จผ่านมาก็จะ
กระชกกิ่งต้นไทรลงมาทับ อีกตนหนึ่งบอกว่า
"ข้าจะไปรอที่ต้นสะเคาใหญ่ เมื่อพระราชเสด็จ
ผ่านมา ข้าจะโค่นต้นสะเคาให้ล้มทับพระราช ..."

(ภาคผนวก ข.7 หน้า 296)

นิทานเรื่องควายกับจระเข้ จระเข้ได้รับอันตรายจากต้นมะพร้าว

"... วันหนึ่งจระเข้ถูกต้นมะพร้าวล้มทับ
กลางลำตัวคิอยู่ริมฝั่งแม่น้ำแห่งหนึ่ง พอดีมีควาย
ตัวหนึ่งลงมาจะกินน้ำ จระเข้กล่าวว่า "ช่วยด้วย
ควายช่วยข้าทีเถอะ ..."

(ภาคผนวก ข.1 หน้า 166)

จากการศึกษาโลกทรรศน์ที่มนุษย์มีต่อธรรมชาติที่ปรากฏในนิทานพื้นบ้านไทยมุสลิมจังหวัดปัตตานี พบว่าชาวไทยมุสลิมมีความสนใจและซาบซึ้งต่อธรรมชาติ ชาวไทยมุสลิมปัตตานีส่วนใหญ่ประกอบอาชีพการเกษตรจึงมีความสนใจธรรมชาติ โดยเห็นว่าธรรมชาติมีความสำคัญ จึงนำมาเล่าเป็นนิทานในเชิงยกย่อง และชี้ให้เห็นความพิศวงของธรรมชาติโดยผูกเป็นเรื่องราวขึ้น

ชาวไทยมุสลิมเห็นประโยชน์ของธรรมชาติ โดยเห็นประโยชน์ของทะเลว่าใช้เป็นเส้นทางการค้าขายใช้เป็นที่พักผ่อนหย่อนใจ เป็นต้น เห็นประโยชน์ของสัตว์โดยเห็นว่าสัตว์สามารถใช้เป็นอาหาร ใช้เป็นสินค้า ชาวไทยมุสลิมปัตตานีคุ้นเคยกับกระเจงโดยเห็นว่ากระเจงเป็นสัตว์ที่ฉลาด นิทานหลายเรื่องจึงมีกระเจงเป็นตัวละคร นอกจากนี้ชาวไทยมุสลิมปัตตานีเห็นประโยชน์ของพืชโดยนำมาใช้เป็นอาหาร ใช้สร้างที่อยู่อาศัย ใช้ทำเครื่องมือเครื่องใช้ต่าง ๆ ใช้เป็นที่หลบภัยและใช้เป็นสินสอด

นอกจากจะเห็นประโยชน์ของธรรมชาติแล้ว ชาวไทยมุสลิมปัตตานียังเห็นว่าบางครั้งธรรมชาติบางอย่างก็ให้โทษเช่นกัน กล่าวคือ เห็นโทษของทะเล ชาวไทยมุสลิมปัตตานีผูกพันและคุ้นเคยกับทะเลมาก เนื่องจากพื้นที่ของปัตตานีอยู่ติดกับทะเล ชาวไทยมุสลิมปัตตานีจึงเห็นว่าบางครั้งทะเลก็น่ากลัว เป็นที่อยู่อาศัยของสัตว์ร้ายต่าง ๆ เห็นโทษของสัตว์ โดยเห็นว่าสัตว์บางชนิดเป็นอันตรายต่อมนุษย์ นอกจากนี้แล้วชาวไทยมุสลิมปัตตานียังมีความเห็นว่าบางครั้งพืชก็เป็นอันตรายต่อมนุษย์ด้วย

โลกทรรศน์ที่มนุษย์มีต่อสิ่งเหนือธรรมชาติ

สุธีวงศ์ พงศ์ไพบูลย์ และคณะ (2521 : 109) ได้กล่าวถึงสิ่งเหนือธรรมชาติไว้ว่า

สิ่งเหนือธรรมชาติ (Super-Nature) เป็นเรื่อง
หลุดพ้นออกไปจากโลกของวิทยาศาสตร์ อยู่เหนือเหตุผล

และการพิสูจน์ แต่เป็นสิ่งที่รับรู้ว่ามีอยู่จริง
 และมีความผูกพันกับมนุษย์ ก็โดยการพิสูจน์ทาง
 จิตใจ ซึ่งส่วนใหญ่เป็นอิทธิพลความเชื่อที่ตกทอด
 กันมาตั้งแต่สมัยโบราณ ได้แก่ ความเชื่อเกี่ยวกับ
 เรื่องคุณไสยวิญญาน ภูติผีปีศาจ สิ่งเร้นลับทั้งหลาย
 และคติทางศาสนาที่อยู่เหนือการพิสูจน์ เป็นต้น

ดังนั้น โลกทรรศน์ที่มนุษย์มีต่อสิ่งเหนือธรรมชาติที่ปรากฏในนิทานพื้นบ้าน
 ไทยมุสลิมจังหวัดปัตตานี แบ่งได้ 2 ประเภท ดังนี้

1. โลกทรรศน์ที่บุคคลมีต่อคติทางศาสนา

ศาสนาอิสลามมีลักษณะเป็นเอกเทวนิยม คือ ให้นับถือพระเจ้า หรือ
 อัลลอฮ์ (ช.บ) เพียงองค์เดียว ดังนั้นชาวไทยมุสลิมจึงปฏิบัติตามข้อบัญญัติของ
 อัลลอฮ์ (ช.บ) ซึ่งประทานลงมาในรูปของคัมภีร์อัลกรุอาน นอกจากนี้มุสลิมยัง
 ยึดถือพระจริยาวัตรของท่านนบีมูฮัมมัด ศาสดาของศาสนาอิสลามเป็นแบบอย่าง
 ในการดำเนินชีวิตอีกด้วย ซึ่งนิทานพื้นบ้านหลายเรื่องได้สะท้อนให้เห็นโลกทรรศน์
 ที่มนุษย์มีต่อคติทางศาสนา ดังนี้

1.1 เชื่อว่าพระเจ้า (อัลลอฮ์) มีจริง และสามารถคลั่งคลานทุกสิ่ง
 ทุกอย่างได้

มุสลิมทุกคนเชื่อว่า พระเจ้าหรืออัลลอฮ์มีจริงและเป็น "ผู้ทรงบันดาล
 ผู้ทรงสร้างสรรพสิ่งทั้งปวงตลอดทั่วพิภพ และจักรวาล" (การิม อับดุลเลาะฮ์,
 ม.ป.ป. : 8) นิทานพื้นบ้านไทยมุสลิมจังหวัดปัตตานี เรื่องชายผู้ถูกเหยียดหยาม
 ได้สะท้อนให้เห็นโลกทรรศน์ข้อนี้ กล่าวคือ ชายหนุ่มสามคนเป็นโรคต่าง ๆ กัน
 วันหนึ่งเขาทั้งสามได้พบกับชายชราคนหนึ่ง จึงขอร้องให้ชายชราผู้นั้นรักษาตน

"... ชายผู้เป็นโรคเรื้อนพูดว่า "นี่สามารถ
 รักษาข้าได้ไหม" ชายชราบอกกว่า "ถ้าจะบอกว่าได้"

ข้าก็ไม่ว่าใจ จะบอกว่าไม่ได้ก็ไม่ว่าใจอีกนั่นแหละ
 อย่างไรก็ตามข้าจะลองขอต่อพระเจ้าดู" ชายผู้เป็น
 โรคเรื้อนกล่าวอีกว่า "ถ้าอย่างนั้นช่วยข้าด้วยเถิด
 ถ้าข้าหายแล้วข้าจะนมัสการพระเจ้าผู้เป็นเจ้า จะละหมาด
 จะทำทุกอย่างเพื่อพระเจ้า ..."

(ภาคผนวก ข.7 หน้า 276)

นิทานเรื่องเด็กยากจน แขนขาดการจะเรียนหนังสือ แต่เขาไม่มีเงิน
 ที่จะให้กับโต๊ะครู เขาจึงนำผลชมพู่สามผลไปให้ โต๊ะครูไม่พอใจจึงสอนเพียง
 ประโยคเดียวเท่านั้น

"... ด้วยความโมโหครูจึงบอกเด็กคนนั้นว่า
 "เอาอย่างนั้นละ ข้าจะสอนแกเอาบุญเพียงประโยคเดียว
 เท่านั้น.ไม่ว่าแกต้องการอะไรหรืออยากได้อะไร
 แกจงกล่าวประโยคนี้ทุกครั้งไป เพราะฉะนั้นแกต้องไป
 ท่องประโยคนี้ให้จำก็แล้วกัน เข้าไหนแกลองท่องตามข้า
 อีกสักสามเที่ยวเถิด ด้วยพระนามของอัลลอฮ์ ลูกชมพู่
 สามลูก"

(ภาคผนวก ข.7 หน้า 285)

1.2 ศรัทธาและหมั่นศึกษาคัมภีร์อัลกุรอาน

หลักการของศาสนาอิสลามแบ่งออกเป็นหลักใหญ่ ๆ ได้ 2 ประการ คือ
 หลักการศรัทธา และหลักการปฏิบัติ ซึ่งมุสลิมทุกคนจะต้องศรัทธาและปฏิบัติตาม
 การีม อับดุลเลาะฮ์ (ม.ป.ป. : 2) ได้กล่าวถึงหลักศรัทธาของศาสนาอิสลามว่า
 มี 6 ประการ ดังนี้

- 1) ต้องศรัทธาต่ออัลลอฮ์
- 2) ต้องศรัทธาต่อมาลาอิกะฮ์ (เทวดา) ของอัลลอฮ์
- 3) ต้องศรัทธาต่อกบรเราะคัมภีร์ของอัลลอฮ์

- 4) ต้องศรัทธาต่อบรรดาซุล (ศาสนทูต) ของอัลลอฮ์
- 5) ต้องศรัทธาต่อวันอาคีเราะฮ์ (วันสุดท้ายของโลก)
- 6) ต้องศรัทธาต่อการกำหนดของอัลลอฮ์ทั้งทางดีและร้าย

หลักการศรัทธาข้อที่สามคือ ให้มุสลิมทุกคนต้องศรัทธาต่อบรรดาคัมภีร์ของอัลลอฮ์ซึ่งได้ประทานมายังโลกมนุษย์ คัมภีร์เล่มสุดท้ายที่พระองค์ประทานลงมาคือ คัมภีร์อัลกุรอานซึ่งอัลลอฮ์ได้ประทานให้แก่ท่านนบีมุฮัมมัด (ช.ล) คัมภีร์อัลกุรอานแบ่งออกเป็นบทเรียกว่าซูเราะฮ์ ซึ่งมีทั้งหมด 114 ซูเราะฮ์ แต่ละซูเราะฮ์แบ่งเป็นโองการย่อย ๆ เรียกว่า อายะฮ์ คัมภีร์อัลกุรอานมีอายะฮ์ ทั้งหมดประมาณ 6,000 กว่าอายะฮ์ (กรมวิชาการ, 2535 : 20)

คัมภีร์อัลกุรอานเป็นธรรมนูญการดำเนินชีวิตสำหรับมุสลิม การมี อับดุลเลาะฮ์ (ม.ป.ป. : 42) ได้กล่าวว่า "บทบัญญัติของคัมภีร์กุรอานได้สอนถึงการปฏิบัติตัวเพื่อการอยู่ร่วมกันของสังคมมนุษย์ และพยากรณ์เหตุการณ์ล่วงหน้าได้อย่างถูกต้องทุกอย่าง กุรอานได้เปิดเผยให้ความกระจ่างทางประวัติศาสตร์ และให้ความรู้ทางเศรษฐกิจ ครอบคลุม มรดก การสาธารณสุข ฯลฯ"

ดังนั้นมุสลิมทุกคนจะต้องศึกษาคัมภีร์อัลกุรอานให้เข้าใจองแท้ และยึดมั่นในหลักคำสอนในคัมภีร์อัลกุรอาน มุสลิมจึงอ่านคัมภีร์อัลกุรอานเสมอ ๆ ในนิทานพื้นบ้านเรื่องโตะปาแญ ได้ชี้ให้เห็นโลกทรรศน์ข้อนี้

"... ศพของโตะปาแญเมื่อทิ้งลงไปในน้ำ
ศพจะลอยอยู่ในท่าขึ้นและทวนน้ำ พร้อมกันนั้น
เมื่อถึงเวลากลางคืนก็จะมีเสียงอ่านคัมภีร์อัลกุรอาน
เป็นอยู่อย่างนี้เป็นเวลา 3 วัน ก็ได้มีชาวบ้านช่วยกัน
นำศพมาฝังในสุสาน ..."

(ภาคผนวก ข.8 หน้า 327)

2. โลกทรรศน์ที่บุคคลมีคือไสยศาสตร์และสิ่งเร้นลับต่าง ๆ

นิทานพื้นบ้านไทยมุสลิมจังหวัดปัตตานี สะท้อนให้เห็นโลกทรรศน์ที่บุคคลมีคือไสยศาสตร์และสิ่งเร้นลับต่าง ๆ ดังนี้

2.1 เชื่อในอำนาจเร้นลับของสิ่งเหนือธรรมชาติ

สิ่งเหนือธรรมชาติเป็นสิ่งที่อยู่เหนือเหตุผลและการพิสูจน์ แต่เป็นสิ่งที่เชื่อว่ามียุ่จริง ส่วนใหญ่มีอิทธิพลทางความเชื่อที่ตกทอดกันมาตั้งแต่โบราณ เช่น เชื่อว่าถ้าทำความผิด พัดดินย้อมลงโทษ ดังในนิทานเรื่องตำนานเกาะเล่าปี

"... ลูกข้าเป็นคนอกตัญญูขอให้พัดดินลงโทษ
เขาด้วย" เมื่อลูกชายของนางได้เล่นเรือออกจากท่า
ไปถึงกลางทะเล ได้เกิดพายุโหมกระหน่ำพัดพาเรือล่ม
พลิกคว่ำหงายท้องกลายเป็นหิน ..."

(ภาคผนวก ข.2 หน้า 178)

2.2 เชื่อเรื่องไสยศาสตร์

ไสยศาสตร์ หมายถึง ความเชื่อด้วยความรู้สึกเกรงขามในสิ่งที่เข้าใจว่าอยู่เหนือธรรมชาติ หรือในสิ่งลึกลับอันไม่สามารถจะทราบได้ด้วยเหตุผลตามหลักวิทยาศาสตร์ (พระยาอนูมานราชชน, 2521 : 222) นิทานพื้นบ้านหลายเรื่องได้สะท้อนให้เห็นโลกทรรศน์นี้ เช่น

2.2.1 ศึกษาความรู้ทางไสยศาสตร์ ดังปรากฏในนิทานเรื่องชาแวกือราปู

"... ชาแวกือราปูตอบว่า "ข้ามันอาศัยอยู่ในหมู่บ้านร่วมกับชาวบ้านอื่น ๆ ไม่ได้ เขาชอบดูถูกข้า และข้าคิดว่าทางที่ดีที่สุดข้าจะต้องออกไปแสวงหาวิชาความรู้เกี่ยวกับไสยศาสตร์ ..."

(ภาคผนวก ข.3 หน้า 220)

2.2.2 เชื่อในอิทธิฤทธิ์ปาฏิหาริย์ต่าง ๆ

นิทานพื้นบ้านไทยมุสลิมปัตตานีหลายเรื่องสะท้อนให้เห็นความเชื่อนี้ เช่น นิทานเรื่องนิทานเงียบ สะท้อนให้เห็นการเสกไม้เท้าเป็นงูใหญ่

"... เมื่อพระราชเสด็จผ่าน ข้าจะโคน
 ต้นสะเดาให้ล้มทับพระราช สุกท้ายถ้ายังไม่สิ้น
 พระชนม์ ข้าจะเสกไม้เท้าของข้าเป็นงูใหญ่เข้าไป
 กัดพระราชถึงในวัง ..."

(ภาคผนวก ข.7 หน้า 296)

นิทานเรื่องชายผู้กล้า สะท้อนให้เห็นการแปลงตัวของตัวละคร

"... จากนั้นนางก็แปลงตัวเป็นดอกไม้หนึ่งดอก
 อาแวหรานึงจึงเอาใส่กระเป๋าสื่อพร้อมทั้งนำผ้าติดตัว
 ไปด้วย ..."

(ภาคผนวก ข.3 หน้า 182)

นิทานเรื่องธิดาช้าง สะท้อนให้เห็นการแปลงตัวของตัวละคร

"... พอลงคืนก็มีช้างมาจริง ช้างจำนวน
 เจ็ดเชือก ซึ่งที่แท้ก็คือพระธิดาของพระราช แต่พอลด
 กลางคืน พระธิดาจะแปลงร่างเป็นช้าง ..."

(ภาคผนวก ข.3 หน้า 188)

นิทานเรื่องนกเขาสีขาว สะท้อนให้เห็นการกลายร่างเป็นนกเขาของ
 ตัวละคร

"... ด้วยความโกรธ แม่จึงคว่ำท่อนอ้อยที่เหลือ
 มาไล่ตีลูก จนลูกสาวเจ็บปวดระบมไปหมดทั้งตัว อาการ
 ปางตาย... วันรุ่งขึ้นเด็กสาวคนนั้นก็กลายเป็นนกเขา
 สีขาว ..."

(ภาคผนวก ข.3 หน้า 191)

นิทานเรื่องเมืองไทรบุรี สะท้อนให้เห็นว่าบางครั้งสามารถถอดวิญญาณ
 ผากไว้ที่อื่นได้

"... ลูกสาวยักษ์ชมเชยคือราวีปิตว่าเป็นยอดคน
เขาเป็นคนกล้าหาญ และเก่งกล้าจริง ๆ แต่ถึงแม้จะ
เก่งขนาดไหนก็ตาม ก็ไม่สามารถเอาชนะพ่อของนางได้
เนื่องจากพ่อของนางนั้นได้ถอดวิญญานฝากเก็บไว้ที่ตับ
ของนกสีเขียวตัวหนึ่ง ..."

(ภาคผนวก ข.3 หน้า 207)

2.3 เชื่อกาการเช่นสรวงบูชายัญ ดังปรากฏในนิทานพื้นบ้านดังนี้

นิทานเรื่องชายยากจน (มะกับอหัมค) สะท้อนให้เห็นการบวงสรวง
บูชายัญ

"... ขณะนั้นเมื่ออหัมคเดินทางไปถึงปากอ่าว
แห่งหนึ่ง พบคนจำนวนมากกำลังมุงดูการบูชายัญ
อหัมคสงสัยจึงสอบถามชาวบ้านได้ความว่า ที่เมืองนี้
ทุกปีจะมีการบูชายัญเช่นสรวงเจ้างูยักษ์ มิเช่นนั้นงู
จะอาละวาดกินคนทั้งเมือง ..."

(ภาคผนวก ข.3 หน้า 185)

นิทานเรื่องโต๊ะปาญ สะท้อนให้เห็นการบวงสรวงสุสานของโต๊ะปาญ

"... จนเป็นที่เล่าลือว่าเป็นสถานที่ศักดิ์สิทธิ์
จึงได้มีชาวบ้านที่มีความเชื่อ ได้นำแพะแกะมาบวงสรวง
เป็นประจำทุกปี ..."

(ภาคผนวก ข.8 หน้า 327)

2.4 เชื่อกาการบนบาน โดยเชื่อว่าถ้าบนบานแล้วจะได้ผลตามที่ตนปรารถนา
และเมื่อได้ผลตามที่บนบานไว้ ผู้ที่บนบานจะต้องแก้บน ดังปรากฏในนิทานพื้นบ้าน
เรื่องต่าง ๆ ดังนี้

นิทานเรื่องชายผู้กล้า สะท้อนให้เห็นคำบนบานของพระราชาซึ่งต้องการ
พระธิดา

"... พระราชาองค์หนึ่งยังไม่มีโอรสธิดา พระองค์จึงบนบานว่า "ถ้าฉันได้ลูกสาวสักคน ฉันจะให้ผ้าจะก้อละมะห์กาแจกูรี" ต่อมาพระมหาลี ทรงตั้งครรภ์ และประสูติพระธิดา...พระราชา ทรงนึกถึงคำบนบานของพระองค์ จึงให้เสนาบ่าว ประกาศว่า ผู้ใดในเมืองนี้สามารถหาผ้าจะก้อละมะห์กาแจกูรีได้ พระองค์จะยกพระธิดาให้ ..."

(ภาคผนวก ข.3 หน้า 182)

นิทานเรื่องราชินีนิ้วมือ สะท้อนให้เห็นคำบนบานของหญิงยากจนคนหนึ่ง ซึ่งต้องการจะมีบุตร

"... หญิงยากจนคนหนึ่งอยากมีลูกมาก วันหนึ่ง นางได้ไปบนบานกับสิ่งศักดิ์สิทธิ์ว่า "ขอให้ฉันมีลูกเถิด ถึงแม้ว่าจะมีขนาดเท่านิ้วมือ ฉันก็จะเลี้ยงดูโดยไม่มีข้อรังเกียจ ..."

(ภาคผนวก ข.3 หน้า 213)

นิทานเรื่องออแรบูโร สะท้อนให้เห็นคำบนบานของชายโรคเรื้อน ที่ต้องการให้หายจากโรค

"... มีชายผู้หนึ่งเป็นผู้ประสบเคราะห์ร้าย โดยที่ตัวเองเป็นโรคเรื้อน วันหนึ่งเขาได้บนว่า ถ้าเขาหายจากโรคที่เขากำลังประสบอยู่ในขณะนี้ เขาจะนำแพะตัวหนึ่งไปให้โຕະ เคราแดง...หลังจากนั้น ปรากฏว่าโรคร้ายของเขาก็ค่อย ๆ หายจนเป็นปกติ วันหนึ่งเขาจึงจูงแพะตัวหนึ่งเพื่อไปปล่อยที่ชายหาด โຕະ เคราแดง ..."

(ภาคผนวก ข.7 หน้า 315)

นิทานเรื่องพระราชากันธู สะท้อนให้เห็นค่านิยมของพระราชามเหสี ซึ่งต้องการจะมีโอรส

"... วันหนึ่งทั้งสองจึงไปบนบานว่า "ถ้าฉันจะมีลูกชาย ก็ขอให้คลอดออกมาพร้อมกับกันธู" อยู่มาไม่นาน พระมเหสีก็ตั้งครรภ์และประสูติพระโอรสออกมาพร้อมกับกันธู ..."

(ภาคผนวก ข.8 หน้า 202)

2.5 เชื่อว่าผีมีจริง ทั้งยังให้คุณและโทษกับมนุษย์ ดังปรากฏในนิทานพื้นบ้าน ดังนี้

นิทานเรื่องตาบอดเพื่อนแท้ สะท้อนให้เห็นว่าผีให้โทษต่อมนุษย์

"... ขณะนั้นเองก็มีผีสองตน คนหนึ่งเป็นผีเรือน คนหนึ่งเป็นผีภูเขา ทั้งสองมาพบกันและพากันพักที่ศาลา นั้นด้วย... แล้วผีตนหนึ่งก็ เดินไปคู่มือก็ เห็นตาบอดดำใส นอนแ้งแหม้งอยู่ในบ่อ ผีทั้งสองก็เลยช่วยกันจับตาบอดดำใส ฉีกเนื้อกินอย่างเอร็ดอร่อย ตาบอดดำใสก็เลยเสียชีวิต ..."

(ภาคผนวก ข.7 หน้า 289)

นิทานเรื่องนิทานเงียบ สะท้อนให้เห็นว่าผีให้โทษต่อมนุษย์

"... ขณะนั้นเองก็มีพรรคพวกผีกลุ่มหนึ่งก็กำลัง คอยฟังอยู่ด้วย เมื่อเป็นเช่นนั้นพวกผีจึงคิดจะปลงพระชนม์พระราชามเหสี...มาแล้วเอาเนื้อพระราชากิน ..."

(ภาคผนวก ข.7 หน้า 296)

นิทานเรื่องฮาแวมกลเลาะบือซา สะท้อนให้เห็นว่าผีให้คุณแก่มนุษย์

"... คังนั้นสี่จึงได้ขอช่วยให้ฮาแวงขอเลาะบือฮา
จัดการแบ่งให้ ฮาแวงขอเลาะบือฮาบอกว่า "ได้แต่ต้อง
มีส่วนแบ่งให้ข้าบ้าง ถ้าไม่อย่างนั้นจะไม่แบ่งให้"
เมื่อเป็นปัญหาเช่นนี้ทั้งสองจึงกล่าวว่า "เอาอย่างนั้นฮะ
เอาดาบที่เจ้าถืออยู่มาให้ข้า แล้วข้าจะให้ทุกอย่าง
แก่เจ้า ..."

(ภาคผนวก ข. 3. หน้า 226)

โลกทรรศน์ที่มนุษย์มีต่อไสยศาสตร์และสิ่งเร้นลับต่าง ๆ เหล่านี้ขัดต่อ
บทบัญญัติของศาสนาอิสลาม ปัจจุบันชาวไทยมุสลิมปัตตานีมีความรู้ทางศาสนาอิสลาม
ดีขึ้น จึงทำให้โลกทรรศน์ที่ขัดต่อบทบัญญัติทางศาสนานี้ค่อย ๆ ลดน้อยจนน่าจะสูญหาย
ไปในที่สุด

โลกทรรศน์ของชาวไทยมุสลิมเท่าที่ปรากฏในนิทานพื้นบ้านไทยมุสลิม
จังหวัดปัตตานีเหล่านี้มีส่วนเสริมสร้าง หล่อหลอมชาวไทยมุสลิมให้มีความรู้สึกรักคิด
วิถีชีวิตและมีเอกลักษณ์ที่แตกต่างจากคนที่นับถือศาสนาอื่น ๆ อยู่ไม่น้อย การเข้าใจ
โลกทรรศน์เหล่านี้ย่อมช่วยให้เราเข้าใจชาวไทยมุสลิมปัตตานีเพิ่มมากขึ้น